

Inwazyjne gatunki obce

2013-10-29

Inwazyjne gatunki obce

Za gatunek obcy uznajemy gatunek występujący poza swoim naturalnym zasięgiem w postaci osobników lub zdolnych do przeżycia: gamet, zarodników, nasion, jaj lub części osobników, dzięki którym mogą się one rozmnażać (art. 5 ust. 1 c ustawy o ochronie przyrody).

Zgodnie z art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych. 1 stycznia 2015 r. weszło w życie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. W kwestii inwazyjnych gatunków obcych zastosowanie mają więc zarówno przepisy krajowe jak i unijne. Przepisy UE są jednak nadrzędne wobec regulacji krajowych.

Rozporządzenie nr 1143/2014 w sposób kompleksowy reguluje takie zagadnienia jak zapobieganie wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych, ich wczesne wykrywanie, a także szybką eliminację bądź długofalową i efektywną kontrolę populacji w przypadku gatunków rozpowszechnionych.

Na podstawie rozporządzenia nr 1143/2014 została ustanowiona lista inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii. Lista gatunków inwazyjnych stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej jest określona w rozporządzeniach wykonawczych Komisji (UE) nr: 2016/1141 z 13 lipca 2016 r. i 2017/1263 z 12 lipca 2017 r. i nr 2019/1262 z dnia 25 lipca 2019 r.

Pełna lista inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii

Wobec gatunków umieszczonych na liście inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii, obowiązują następujące zakazy:

- wprowadzania na terytorium Unii, w tym przemieszczania tranzytem pod nadzorem celnym;
- przetrzymywania, w tym w obiekcie izolowanym;
- hodowania, w tym w obiekcie izolowanym;
- przywożenia do Unii, wywożenia z Unii lub przemieszczania w granicach Unii z wyjątkiem transportu gatunków do obiektów w związku z ich eliminacją;
- wprowadzania do obrotu;
- wykorzystywania lub wymieniania;
- zezwalania na ich rozmnażanie, hodowlę lub uprawę, w tym w obiekcie izolowanym;
- uwalniania do środowiska.

Zezwolenie na wymienione czynności mogą otrzymać jednostki prowadzące badania naukowe lub ochronę *ex situ* w tym zakresie. Dotyczy to także produkcji do celów naukowych, a następnie medycznych, w przypadku gdy stosowanie produktów pochodzących od tych gatunków jest nieuniknione ze względu na postępy w dziedzinie zdrowia ludzkiego. W wyjątkowych sytuacjach, ze względu na nadrzędny interes publiczny, w tym względy społeczne lub gospodarcze, państwa członkowskie mogą wydawać jednostkom zezwolenia na prowadzenie innych działań pod warunkiem uzyskania upoważnienia Komisji.

Obecnie procedowany jest projekt ustawy o gatunkach obcych, który określi właściwe podmioty oraz tryb podejmowania działań w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii, w tym w zakresie przeprowadzania działań zaradczych oraz wydawania zezwoleń na czynności zakazane, a w przewidzianych aktach wykonawczych zostaną wskazane m.in. kategorie gatunków (podlegające szybkiej eliminacji, rozprzestrzenione na szeroką skalę).

W aktualnym stanie prawnym przetrzymywanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym (inaczej inwazyjnych gatunków obcych) jest możliwe wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody). Natomiast wwożenie z zagranicy inwazyjnych gatunków obcych oraz jednocześnie przetrzymywanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie tych sprowadzonych okazów wymaga zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody). Powyższych przepisów nie stosuje się do:

- 1) organizmów morskich, na których prowadzenie chowu, hodowli, zarybiania, wprowadzania lub przenoszenia, jest wymagane zezwolenie ministra właściwego do spraw rybołówstwa, wydawane na podstawie art. 97 albo art. 99 ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim;
- 2) gatunków obcych, na których wprowadzanie jest wymagane zezwolenie ministra właściwego do spraw rybołówstwa, wydawane na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym.

Zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, z wyjątkiem gatunków, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, nie stosuje się do wprowadzania i przemieszczania w środowisku przyrodniczym roślin:

- przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni oraz zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody,
- wykorzystywanych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej (art. 120 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określa, w drodze rozporządzenia, listę roślin, zwierząt i grzybów gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, kierując się potrzebą zapewnienia ciągłości istnienia i ochrony różnorodności rodzimych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów (art. 120 ust. 2 f ustawy o ochronie przyrody). Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym zostało opublikowane 4 października 2011 r. i weszło w życie 5 kwietnia 2012 r.

Należy zwrócić uwagę na przypisy zawarte w ww. rozporządzeniu.

Przypis nr 1 o treści: nie dotyczy dalszego przetrzymywania, bez zmiany lokalizacji, okazów przetrzymywanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia - odnosi się do następujących gatunków roślin:

1. azolla drobna (azolla karolińska) *Azolla filiculoides*,
2. barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski) *Heracleum mantegazzianum*,
3. barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*,
4. bożodrzew gruczołowaty (ajlant gruczołowaty) *Ailanthus altissima*,
5. kolcolist zachodni *Ulex europaeus*,
6. kolczurka klapowana *Echinocystis lobata*,
7. niecierpek gruczołowaty *Impatiens glandulifera*,
8. niecierpek pomarańczowy *Impatiens capensis*,
9. rdostowiec czeski (rdostowiec pośredni) *Reynoutria x bohemia*,
10. rdostowiec japoński (rdostowiec ostrokończysty) *Reynoutria japonica*,
11. rdostowiec sachaliński *Reynoutria sachalinensis*,
12. trojeść amerykańska *Asclepias syriaca*.

Przypis nr 2 o treści: nie dotyczy okazów przetrzymywanych poza akwenami w celach spożywczych - odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. krab wełnistoreki (krab wełnistozczypcy) *Eriocheir sinensis*,
2. rak luzjański *Procambarus clarkii*,
3. rak pręgowany (rak amerykański) *Orconectes limosus*,
4. rak sygnałowy (rak kalifornijski) *Pacifastacus leniusculus*,
5. ostryga pacyficzna *Crassostrea gigas*,
6. babka bycza *Neogobius melanostomus*,
7. babka łysa (babka gołogłowa) *Neogobius gymnotrachelus*,
8. babka szczupła (babka rzeczna) *Neogobius fluviatilis*.

Przypis nr 3 o treści: nie dotyczy okazów wpisanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia do rejestru starosty na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody - odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. żółw malowany *Chrysemys picta*,
2. żółw czerwonołocy *Trachemys scripta elegant*.

Karze aresztu lub grzywny podlega każdy kto:

- nie zachowując należytej ostrożności dopuszcza do ucieczki zwierzęcia gatunku obcego, który w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym,
  - wprowadza do środowiska przyrodniczego lub przemieszcza w tym środowisku rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych,
  - bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom sprowadza do kraju, przetrzymuje, prowadzi hodowlę, rozmnaża lub sprzedaje na terenie kraju rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym,
- Orzekanie w wyżej wymienionych kwestiach następuje na podstawie ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) RDOŚ w Warszawie, pod adresem: <http://bip.warszawa.rdos.gov.pl/wnioski>, znajduje się wzór wniosku o wydanie zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym.